

הבינאריה של הבינאריה

עבודה פרוסמינריונית

חוק התשוקה- משפט נטייה מינית וזהות
מגדרית

מרצה: פרופ' אייל גרוס

מגיש: דין-דוריאן ון אלן

ת.ז. XXXXXXXXXXX

7195 מילים

"...צחקתי ושיחקתי עם הסלט שלי. "את יודעת אם אני גבר או אישה?"
 "לא", רות אמרה. "ובגלל זה אני יודעת עלייך כל כך הרבה".¹ (סטון בוך' בלוז)

במרכז עבודתי זו תעמוד הבינאריה של הבינאריה, קרי מצבים בהם עצם החלוקה בין בינארי וא-בינארי הינה פיקציה. הפרק הראשון יעסוק בבינאריה של הבינאריה שבמגדר עצמו: משהכרנו בזהויות מגדריות שאינן מוצאות עצמן בתוך הבינאריה בין "גבר" ו"אישה", אנו מצפים לבינאריה חדשה: בין זהות מגדרית בינארית לזו שאינה בינארית, בין הצורך לזכות באפירמציה מגדרית מלאה ובבית בטוח במגדר הרצוי לבין הרצון לטשטש גבולות מגדריים ולערער על עצם החלוקה. הדבר מתבטא, בין היתר, בשיח המשפטי סביב תעודות זהות ניטרליות מגדריות. פרק זה לא יעסוק בהליך הבירוקרטי של שינוי סעיף המין בתעודות זהות או בפוליטיקה העומדת מאחורי המאבק לתעודות זהות ניטרליות מגדרית ומאחורי ההתנגדות לו, כי אם בשאלה מדוע לא ייתכן עירוב בין המניעים לרצון בתעודות זהות ניטרליות או ממוגדרות (מתוך הקהילה הטרנסית עצמה) וכן בין זהות מגדרית בינארית וא-בינארית באותו האדם עצמו.

הפרק השני יעסוק בבינאריה של הבינאריה בין הנטייה המינית וההשתייכות הקהילתית לבין הזהות המגדרית. זהויות המתקיימות בקו התפר, למשל לסביות בוך', נעשה לא אחת ניסיון לשייך לאחת משתי קבוצות בינאריות: נשים לסביות, או גברים טרנסים. אך גם בעצם ניסיון החלוקה לשתי קבוצות בינאריות אלה ישנה תת-תפיסה בינארית, והיא חלוקת הקשר בין נטייה מינית והשתייכות קהילתית לבין זהות מגדרית לאחת משתי קבוצות: קבוצה בה הן נובעות זו מזו, וקבוצה בה אין ביניהן כל קשר. אנסה לערער על הבינאריה בין שתי קבוצות אלה ולהראות את המזיגה ביניהן, בהתייחס לדיון התאורטי שנערך סביב משפט חן אלקובי. כאן לא אתייחס לשלל סוגיות של משפט פלילי ושל משפט ומוסר העולות מן המקרה, אלא לאופן בו הוא מדגים את הבינאריה של הבינאריה.

הפרק השלישי יעסוק בביטוי מגדרי, דראג וקרוס דרסינג. בפרק זה אראה כי החלוקה הבינארית בין דראג וזהות מגדרית נובעת מחלוקה בינארית קדומה יותר, בין ה"אמיתית" לבין ה"חיקוי"- וכן אתייחס לחלוקה הבינארית של הביטוי המגדרי לקטגוריות המנוגדות של "מכונן מגדר" או "מבטא מגדר", בראי כתיבתה של ג'ודית באטלר. כן אתייחס לקרימינליזציה ההיסטורית של הקרוס דרסינג, לסדר שניסה המחוקק לשמר באמצעותה, ולשאלה הטעונה האם הבגד אכן עושה את האדם. גם כאן, מפאת קוצר היריעה, לא אתייחס להיסטוריה המורכבת של אמנות הדראג ולשלל סוגיות נוספות שניתן להעלות במסגרת הדיון.

בעבודתי אתייחס לכל הנושאים הללו מנקודת מבט לסבית-FTM². ראשית, משום שזהו הרקע ממנו אני עצמי ניגש לנושא, כגבר טרנס ובוך'. שנית, משום שעיקר תשומת הלב והכתיבה מופנית על פי רוב דווקא להומוסקסואליות גברית (בהקשר של מיניות) ולטרנסג'נדריות נשית וקשת ה-MTF³ (בהקשר של מגדר). בחרתי להקדיש את עבודתי דווקא לנושא הבינאריה של הבינאריה על מנת להראות שחלוקות שנדמות מובנות מאליהן אינן כה ברורות ופשוטות, וכי תמיד עלינו לשאול מה עומד בבסיסן והאם ההפרדה אמנם טבעית- או שהיא מעשה ידי אדם.

¹ לזלי פיינברג, סטון בוך' בלוז (יסמין פיאמנטה מתרגמת, 2005)

² Female To Male

³ Male To Female

על הבינאריה של הבינאריה המגדרית, ועל הדיון סביב תעודות זהות ניטרליות מגדרית

"...איך אני אמור לדעת מה זה לעזאזל?" המוכר מאחורי הדלפק אמר ללקוח כשהלכתי משם. שם הגוף הדהד באוזניים שלי. חזרתי להיות "זה". לפני כן, זרים התנפלו עליי בזעם כי הייתי אישה שחצתה גבול אסור. עכשיו הם באמת לא ידעו מה המין שלי. את זה אסור אפילו להעלות על הדעת, וזה איים עליהם נורא. אישה או גבר - אבני היסוד התפוררו להם מתחת לרגליים כשעברתי ברחוב. איך אני אמור לדעת מה זה לעזאזל?" (סטון בוך' בלוז)⁴

גיס, גיבורת הספר "סטון בוך' בלוז" מאת לזלי פיינברג, מבטאת את ההבחנה המגדרית הסיסנורמטיבית⁵ כפי שהופנתה כלפיה במלוא עוזה: "איך אני אמור לדעת מה זה לעזאזל". למתבונן מן הצד חשוב לדעת: בן או בת. גבר או אישה. זכר או נקבה. כחול או רוד. מכנסיים או חצאית. משאית או בובה. כדורגל או נסיכות. אל תבכה, בניס אינם בוכים. אל תטפסי על עצים, זה לא יאה לגברת. סליחה, ילדה, את בן או בת? מהרגע בו הגחנו אל אוויר העולם, אנו נתונים למערכת שממיינת אותנו לקבוצות. לסביבה, כך נראה, חשוב מאוד לזהות אותנו עם קבוצה מסוימת ממבט ראשון, ועל פי התפיסה המקובלת השתייכות לקבוצה אחת משמעה בהכרח אי השתייכות לקבוצה הנתפסת כנגדית. נדמה כי החלוקה המגדרית הינה החלוקה בה מושקעת מרבית פעילות המערכת, שהרי איש לא יחלק את חנות הצעצועים לצעצועים המיועדים לבעלי עיניים ירוקות וצעצועים המיועדים לבעלי עיניים שחורות, או יתייג התנהגויות ורגשות מסוימים כמנת חלקם של בעלי שיער חום בלבד. איש לא ילביש את ילדיו על פי היד הדומיננטית בה הם כותבים, או יצפה מילד גבוה לתחומי עניין שונים מאלה של חברו הנמוך. ואף כי אנו אמנם מבחינים בין אנשים על סמך הפרטים הללו, אף אחד מהם אינו מופיע בתעודת הזהות אותה נושא האדם.⁶

מגדר אינו בהכרח בינארי. ישנה קשת של זהויות מגדריות אשר אינן מוצאות את מקומן בדיכוטומיה הברורה בין "גבר" ו"אישה". לא רק המעבר בין הקבוצות מערער את ההגמוניה של הבינאריה המגדרית הרואה את קבוצות ה"גברים" וה"נשים" כקבוצות סגורות אשר ההשתייכות אליהן נובעת ממאפיינים ביולוגיים נוקשים, אלא גם אי היכולת להתאים לאף אחת מהן (ולא רק לזו אליה שויך האדם בלידתו). כאשר מדובר על זהות טרנסג'נדרית, לא מדובר רק על מעבר מוחלט וחד כיווני מקבוצה אחת לאחרת, אלא על "קשת טרנסית": אי הזדהות עם הקבוצה אליה שויך האדם בלידתו, בין אם הוא מזדהה עם הקבוצה האחרת, בין אם אינו מזדהה עם אף אחת מן הקבוצות, בין אם הוא נע ביניהן, בין אם הוא מזדהה עם שתייהן כאחת או כל אפשרות נוספת שאינה מוחלטת בין המגדר אליו שויך האדם בלידתו (על פי רוב בהתבסס על מאפיינים ביולוגיים) לבין המגדר עמו הוא מזדהה. זהויות א-בינאריות וגינדרקוויריות אלה מערערות אף הן את הסדר ההטרורסיסנורמטיבי המכיר בשתי קבוצות מגדר מנוגדות והפוכות זו מזו, אשר השתייכות לאחת מהן נדרשת, נובעת ממאפיינים ביולוגיים, שוללת כל השתייכות לאחרת ומנביעה משיכה אל האחרת.

⁴ לזלי פיינברג, סטון בוך' בלוז

⁵ סיס- מלשון סיסג'נדר, cisgender, קרי מי שזהותו המגדרית תואמת את המגדר שיוחס לו בלידתו.

⁶ בתעודות זהות ישראליות, לכל הפחות, נכון לעת כתיבת העבודה.

אך ברצוני לעמוד על בינאריה חדשה שנוצרה דווקא מתוך ההכרה בזהויות מגדריות שאינן סיסטורמטיביות, והיא הבינאריה של הבינאריה: הבינאריה בין הבינארי לבין הא-בינארי. אם בעבר הביטוי הנפוץ היה "טרנסקסואל", והתייחס למי שהשלים באופן מוחלט את המעבר מקבוצה אחת לאחרת באמצעות התאמה מגדרית גופנית, הרי שהביטוי השגור כיום- "טרנסג'נדר"- הינו חופשי יותר ומדבר על מעבר מגדרי יותר מאשר על מעבר מיני (ראו את ההבדל הלשוני- sex=מין, קרי מאפיינים ביולוגיים, בעוד gender=מגדר, קרי מאפיינים זהותיים). ואף על פי כן, לרוב השימוש במילה "טרנסג'נדר" נעשה על מנת לתאר מעבר מגדרי מקבוצה אחת אל האחרת, בתוך הדיכוטומיה שבין "גבר" ו"אישה". כך נוצרה, שלא במתכוון, הבחנה נוספת- והיא בין הטרנסג'נדר הבינארי, החוצה את הגבולות המגדריים, נוטש קבוצה אחת ומתמקם באחרת, לרעהו הא-בינארי, המטשטש את הגבולות המגדריים, ואינו ממקם את עצמו בתוך הדיכוטומיה הבינארית. כך הפכה השאלה "האם אתה בן או בת" לשאלה "האם אתה בינארי או א-בינארי". וכשם שהבינאריה בין נשים וגברים היא פיקציה, ברצוני לטעון שהבינאריה של הבינאריה- קרי הבינאריה בין הבינארי והא-בינארי- היא פיקציה לא פחות.

במאמרו "התחזות כאדם אחר" מתאר פרופ' אייל גרוס את חילוקי הדעות בין התאוריה של גיי פרוסר מחד לבין התאוריה של ג'ודית הלברשטם וגייקוב הייל מאידך. פרוסר דן בחשיבותה של ההתאמה המגדרית הבינארית, של ההגעה הביתה אל החיים בזהות המגדרית הרצויה. הוא מדגיש את הצורך דווקא בקטגוריות ברורות ויציבות של מגדר, בהתרחקות מאזור הגבול ובמציאת המנוחה והנחלה במגדר הרצוי. זאת על ידי היכולת "לעבור" בזהות הרצויה, והתאמת האופן בו תופס הזולת את האדם לאופן בו הוא מזדהה. הדיספוריה המגדרית היא אמיתית ודורשת את ההתאמה, והזכות לבית בזהות המגדרית הרצויה מוותרת עוד בטרם הושגה. הלברשטם, לעומתו, מצביעה על הכשלים הטמונים בגישתו: אי הכרה בקו התפר בו מתקיימות, למשל, לסביות בוץ' (קו תפר בו אתמקד בפרק הבא), בטרנסים שאינם יכולים לשאת בעלויות ההתאמה המגדרית הגופנית או אינם מעוניינים בה, ובזהויות מגדריות ג'נדרקוויריות וא-בינאריות. פרוסר מציע השקפה צרה למדי, בו עדיין ישנו מבנה סיסטורמטיבי של דיכוטומיה בין "גבר" ו"אישה", ועדיין ישנו גבול ברור בין הקבוצות, מנעול כבד אשר המפתח לו הינו כירורגי ואנדוקרינולוגי. הלברשטם מציעה הסתכלות רחבה יותר, המכירה בגיוון מגדרי מעבר להחלפת קבוצה אחת באחרת.⁷

עם זאת, התאוריות הללו אינן חייבות לבוא בסתירה. הקשר ביניהן אינו חייב להיות קשר של ניגוד: ייתכן שהתאוריה של הלברשטם והייל מוסיפה על זו של פרוסר. החשיבה על התאוריות הללו כמנוגדות וכשוללות זו את זו באופן מוחלט היא ביטוי לבינאריה של הבינאריה, לחשיבה על הקטגוריות "בינארי" ו"א-בינארי" כקטגוריות בינאריות בפני עצמן: או שרצונך לשוב הביתה ולהזדהות באופן מלא עם המגדר ההפוך מזה ששויכת אליו בלידתך, או שרצונך למוטט כליל את הבינאריה המגדרית בין "גבר" ו"אישה".

הדיספוריה המגדרית בה דן פרוסר, קרי תחושת המצוקה הנובעת מחוסר ההלימה בין המגדר אליו שויך האדם בלידתו לבין המגדר עמו הוא מזדהה, היא תחושה אמיתית. פרוסר אינו שוגה כאשר הוא מתאר את המצוקה הכרוכה בדיספוריה המגדרית, ואת המענה המשמעותי כל כך שהתאמה מגדרית- לרבות גופנית- יכולה להוות כנגדה. הוא מתמקד יותר בפן האישי, בעוד הלברשטם מתעמקת יותר בפן החברתי- בחשיבות

⁷ אייל גרוס, התחזות כאדם אחר- חיקוי ומרי מגדרי במשפט של חן אלקובי, 365 משפטים על אהבה (ארנה בן נפתלי וחנה נוה עורכות, 2005)

הקהילתית של ניפוץ הדיכוטומיה הבינארית- שגם חשיבותה של זו אינה מוטלת בספק בקרב חוגים טרנסיים. ברצוני להציע דו קיום בין שתי הגישות, הדורש ליטוש הן של זו הן של האחרת.

גם התאמה מגדרית בינארית הנעשית מתוך רצון ליישב את המצוקה הנובעת מן הדיספוריה המגדרית יכולה לטשטש גבולות מגדריים ולערער על הדיכוטומיה הבינארית: גם התאמה מגדרית גופנית, בעיקר כאשר מדובר בקשת FTM, בדרך כלל אינה מוחלטת. לנטילת טסטוסטרון ולניתוח עליון⁸ לא תמיד יתלווה ניתוח תחתון⁹, למשל. אך גם כאשר ההתאמה המגדרית הגופנית היא מוחלטת ככל הניתן, האדם יכול לחיות את חייו כגבר ולהזדהות כגבר מבלי שההגמוניה הסיסנורמטיבית תכיר בו ככזה. עצם המעבר בין הקבוצות מאיים על הבינאריות, הנשענת על גבול בלתי ניתן לחצייה ומאוימת מכל נזילות בין הקבוצות. עצם הפעולה של חברות מחדש במגדר שונה, עם או ללא התערבות גופנית, מטשטשת את ההכרזה על מגדר כנובע ממין ביולוגי- אבן יסוד של הבינאריות- ומנתקת את הצלעות במשולש מין-מגדר-מיניות. כך שגם אדם המתאים לתאוריה של פרוסר, המבקש להביא מזור לדיספוריה שהוא חווה ולמצוא בית בטוח במגדר עמו הוא מזדהה, עשוי- שלא במתכוון- דווקא לטשטש את הגבולות הבינאריים ולשרת את התאוריה של הלבדשטם. באותה מידה, גם ערעור על עצם הרעיון של בינאריות מגדרית וניסיון לטשטש את הגבולות שקבע בפן החברתי יכול להיעשות דווקא מתוך הרצון האישי בבית בטוח בזהות המגדרית, אלא שזו אינה בינארית. ייתכן שאדם א-בינארי יבקש לטשטש את גבולות הבינאריות על מנת שיתאפשר לו בית בטוח במגדרו הא-בינארי, שכן הן התינוג כ"גבר" והן התינוג כ"אישה" גורמים לו לדיספוריה מגדרית, והיכולת לחיות בחופשיות מכבלי הבינאריות המגדרית היא דווקא שתביא מזור למצוקתו. כך, ניתן לערער על הבינאריות החברתית באמצעות התאמה מגדרית אישית, וכן לזכות באפירמציה אישית באמצעות ערעור על הבינאריות החברתית. פרוסר והלבדשטם אינם עומדים זה כנגד זה, אלא מוסיפים זה על זה, צודקים ושוגים, משלימים איש את השקפת רעהו.

ביטוי מעניין לשתי התאוריות, של פרוסר ושל הלבדשטם והייל, ניתן למצוא בשיח סביב תעודות זהות ניטרליות מגדרית. מדינות מסוימות מכירות רק באפשרויות "זכר" ו"נקבה" עבור סעיף המין בתעודות הזהות, ללא אפשרות מעבר ביניהן. אחרות מאפשרות את המעבר מן האחת לאחרת, בתנאים נוקשים יותר או פחות, אשר חלקם מחייבים התאמה מגדרית גופנית (ואף על פי כן, גם כאשר דורשת המדיניות התאמה מגדרית גופנית על מנת להכיר בזהות המגדרית, אין הדבר מבטא לטעמי אימוץ של גישתו של פרוסר, שהרי ההגמוניה הסיסנורמטיבית מואילה בטובה להכיר בזהות מגדרית לאחר ההתאמה מתוך אותה מחשבת יסוד לפיה הביולוגיה היא המנביעה את המגדר, בעוד אצל פרוסר עדיין הזהות המגדרית היא שהנביעה את הצורך בהתאמה הגופנית). אך במדינות מסוימות מתחולל מאבק להכרה בתעודות זהות ניטרליות מגדרית, אם על ידי הוספת האפשרות לציון X תחת הסעיף (במקום M לציון זכר ו F לציון נקבה) או על ידי הסרת הרישום כליל מתעודות הזהות. סביב מאבק זה ניתן לראות את המתח בין פרוסר לבין הלבדשטם והייל מתעורר שוב. אינני דן כעת בנפקויות המשפטיות של כל פרוצדורה, אלא במשמעויות התאורטיות שמצמיח המאבק עצמו.

גבר טרנסג'נדר בינארי המבטא את גישתו של פרוסר יעדיף שבתעודת הזהות שלו יוחלף הרשום תחת סעיף המין מ"נקבה" ל"זכר". זהו חלק חשוב באפירמציה המגדרית, באשרור הצלחתו בהתאמת האופן בו הוא

⁸ ניתוח להתאמה מגדרית המבוצע בחזה.

⁹ ניתוח להתאמה מגדרית המבוצע באיברי המין.

נתפס על ידי הזולת ומוכר על ידי המדינה והמערכת המשפטית לאופן בו הוא מזדהה. שינוי סעיף המין בתעודת הזהות מ"נקבה" ל"זכר" יכול להקל רבות על הדיספוריה המגדרית הכרוכה בצורך לזהות את עצמך באמצעות מסמכים שאינם הולמים את זהותך, להסב תחושת אופוריה אישית וכן להוות מגן יעיל מפני אפליה, המתעוררת לא אחת כאשר גבר טרנס העובר כגבר במרחב מציג תעודת זהות בה רשום "נקבה"- וכל זאת במישור האישי. עם זאת, יש בכך גם ערעור על הבינאריה במישור החברתי, כאשר מערכת משפטית שקודם כל לא נדרשה לסוגיות של מגדר והניחה כי הזהות המגדרית נובעת באופן טבעי מן המין הביולוגי נדרשת עתה להתאים עצמה לגיוון מגדרי ולהכיר באי הדיוק של גישה מכבר. לעומת זאת, אדם טרנסמאסק¹⁰ (בינארי, א-בינארי או שזהותו מערערת על הבינאריה של הבינאריה) המבטא את גישתם של הלבשרטם והייל ימצא שהן סעיף מין בו רשום "זכר" והן סעיף מין בו רשום "נקבה" אינו הולם את זהותו המגדרית, ויבקש פתרון בדמות תעודת זהות ניטרלית מגדרית (בין אם זו אינה מכילה כלל סעיף מין ובין אם תחת הסימון המוכר של M או F, ז' או נ', יירשם בה סימון ניטרלי). תעודת זהות ניטרלית מגדרית תדרוש מן המערכת הסיסנורמטיבית להכיר בגיוון מגדרי ובפיקציה של הבינאריה, ולהתחשב במגדרים שאינם בינאריים בהתנהלותה במישור החברתי. עם זאת, יש בכך גם אפירמציה אישית, שכן הבית הבטוח של האדם יכול להיות דווקא בקו הגבול, האשרור אותו הוא מחפש יכול להיות דווקא לעצם אי השתייכותו לאף אחת מן הקבוצות "גבר" או "אישה", לשתייהן יחדיו או לנזילות ביניהן, והמזור לתחושת הדיספוריה שלו יכול להינתן דווקא מן השחרור מכבלי הבינאריה המגדרית. יש לתת את הדעת על כך שתעודות זהות בהן רשום X במקום M או F חושפות את האדם לאפליה ואינן מגנות מפניה, אך התשובה לכך יכולה להיות שהכרה בגיוון מגדרי (שאחד מביטוייה הוא תעודות זהות שכאלה), שהפיכת הא-בינאריה לקטגוריה מגדרית לגיטימית, תייצר מציאות בה שונות מגדרית לא תמיט אפליה על האדם, והוא יוכל לשאתה בגאון ולהזדהות באמצעותה בגלוי, ללא חשש.

כאשר אני נשאל האם אני בינארי או א-בינארי, אין בפי תשובה. אני מזדהה כגבר טרנסג'נדר, ואני מזדהה כגינדרקוויר. עברתי התאמה מגדרית גופנית, אך לא מוחלטת. אני מעוניין להיתפס כגבר במרחב, אך עם זאת אני גלוי מאוד בזהותי הקווירית, וחש בה בנוח. אני בינארי ואני א-בינארי, אני טרנסמאסק ואני לסבית בוץ' (אף שאני יכול לאהוב באופן שאינו תלוי במגדרו של האחר). אני דראג קינג, אף שאני חי כגבר. אני מוצא את עצמי בחלוקה הבינארית בין הבינארי והא-בינארי, וברצוני לעמוד על הפנים השונים בבינאריה של הבינאריה בפרקים הבאים של עבודתי. ככלות הכול, איך אני אמור לדעת מה זה, לעזאזל?

פרק ב' - סטון בוץ' בלז

¹⁰ Transmasc, Transmasculine- מי שהוכרז נקבה בלידתו אך זהותו המגדרית היא על הקשת הגברית.

על הבינאריה של הבינאריה בין בוץ¹¹ לטרנסמאסק, ועל שאלות העולות מעניין חן אלקובי

"עדנה הניחה ראש על הכתף שלי. "אני יודעת, מותק, אני באמת מבינה. אני לא חושבת שהייתה לי בת זוג בוצית שלא הרגישה קרועה מבפנים בגלל זה".

"כן", משכתי בכתפיי. "אבל אצלי זה שונה כי אני חיה בתור גבר. אני אפילו לא יודעת אם אני עדיין בוץ".
(סטון בוץ' בלוז)¹²

גיס, אליה התוודענו כבר, תוהה האם חייה כגבר וזהותה המגדרית הא-בינארית שוללים ממנה את יכולתה להמשיך ולהזדהות כלסבית, כבוץ'. בפרק זה אנסה לפרק את הבינאריה של הבינאריה בין הזהות הלסבית-בוצית וזהות הטרנסמאסקית, ולהראות כי מחד האחד אינו מהווה בהכרח את המשכו של האחר, אך מאידך גם אין ביניהם גבול ברור וחד משמעי.

בחוגים הטרנססונורמטיביים ישנה נטייה לראות בגברים טרנסים ובאנשים טרנסמאסק בכלל מעין "לסביות שלקחו צעד אחד רחוק מדי". צורת השקפה זו רואה בהכרח את הנטייה המינית הלסבית כ"עצירת ביניים" בתהליך היציאה מהארון כטרנס. גברים טרנסים המצויים בזוגיות עם גברים זוכים לא אחת להרמת גבה, ולשאלה בנוסח "מדוע עברת, אפוא, את הטרנזישן, אם לא על מנת להיות עם נשים?". גם גברים טרנסים שזה עתה יצאו מהארון ככאלה נשאלים לא אחת "מדוע לא להיות 'פשוט לסבית'?". בכך מקופלת ההנחה כי זהות טרנסמאסקית היא המשך ישיר של זהות לסבית, וכי האחת נובעת בהכרח מן האחרת. אך האומנם נובעות הנטייה המינית והזהות המגדרית זו מזו?

אם נשאל את אדריאן ריץ', תשובתה ככל הנראה תהיה חיובית. ריץ' קושרת קשר הדוק בין שאלת המיניות ושאלת המגדר, ולשיטתה הקיום הלסבי הינו אמירת "לא" לחוקים המגדריים ולסדר הפטריאכלי של ההטרנסקסואליות הנכפית על נשים. ריץ' מדברת על "קיום לסבי" ולא על "לסביות", על מנת לכלול את כל מי שיכולים. ות להזדהות עם הקיום האמור, מבלי להיצמד להגדרות מגבילות. לשיטתה של ריץ', אם נבחן את האפשרות שכל הנשים קיימות על רצף לסבי, נוכל לראות אותן נעות אל תוך הרצף הזה ומחוצה לו, בין אם הן מגדירות עצמן כלסביות ובין אם לאו, ולקשור בין היבטים שונים של הזדהות נשית. אף שההטרנסקסואליות נכפתה על נשים בשלל דרכים- נשים התקוממו נגדה בכל מקום, וספגו מחירים קשים ומחרידים¹³. אך כאשר ריץ' מדברת על "נשים", לא ברור האם היא מדברת על ביולוגיה או על זהות מגדרית. הואיל וגם א.נשים טרנסמאסק גדלו ועברו חלק ניכר מחייהם כ"נשים" אף שלא היו כאלה, הרי שהמנגנון הפטריאכלי בו דנה ריץ' הופעל גם כלפיהם, ואף ביתר שאת. די לקרוא את "סטון בוץ' בלוז" על מנת לראות מה הייתה מנת חלקם. של "הישי"י¹⁴: ניסיונות "תיקון" על ידי שליחה למוסדות פסיכיאטריים, לעג, אונס, אלימות ברוטאלית, מעצר, השפלה. ריץ' סבורה שהקיום הלסבי נובע באופן ישיר מן הזהות הנשית והדיכוי

¹¹ המונח "בוץ" מתאר בדרך כלל לסבית בעלת סממני מגדר הנחשבים "גבריים", קשיחות רגשית כאמצעי התמודדות עם קשיים ורגישות פוליטית-קהילתית חזקה.

¹² לזלי פיינברג, סטון בוץ' בלוז

¹³ אדריאן ריץ', הטרנסקסואליות כפוייה והקיום הלסבי, מעבר למיניות-מבחר מאמרים בלימודים הומו-לסביים ותאוריה קווירית, 73-102 (יאיר קדר, עמליה זיו ואורן קנר עורכים, 2001)

¹⁴ שם כולל שהיה בשימוש בעבר והתייחס ללסביות בוציות, לנשים שאינן לסביות אך הנראות המגדרית שלהן "גברית" ולגברים טרנסג'נדרים.

הפטריאכלי אשר הופנה כנגד הזהות הזו, ובתגובה לכך אני מציע שהואיל וגם גברים טרנסים ואנשים טרנסמאסק היו נתונים לאותו מכבש פטריאכלי ולאותם מחירים קשים ומחרידים להם נדונו מי שהתקוממו כנגדו, הרי שהסולידריות שבקיום הלסבי אינה נובעת מזהות מגדרית נשית כי אם מן החברות שעוברת כל אדם AFAB¹⁵, ומכאן שאינך מוכרח להזדהות כאישה על מנת להיות לסבית. מכל מקום, ריץ' סבורה כי הנטייה המינית והזהות המגדרית קשורות קשר הדוק.

בניגוד לריץ', המבינה את שאלת המגדר ושאלת המיניות יחד, גייל רובין מפרידה ביניהן, ורואה צורך בתאוריה אוטונומית באשר למין ולמיניות, אשר אינה תלויה בשיח על מגדר¹⁶. גם פוקו והלפרין התייחסו לשאלת הבינאריה בין מגדר ומיניות, כאשר פוקו סבור כי הומוסקסואליות היא נחלתם של גברים נשיים ושל נשים גבריות, בעוד הלפרין רואה את המיניות כקטגוריה נבדלת ממגדר. גם כאן אנו רואים את הבינאריה של הבינאריה בין מיניות ומגדר: או שהם חופפים לחלוטין והאחד נובע מן האחר, או שהם נפרדים לחלוטין ואין ביניהם כל קשר. האומנם?

במאמרו "Are Lesbians Women?" מגיב גייקוב הייל לקביעתה של מוניק וויטיג לפיה "לסביות אינן נשים", ומצביע על שלל המשמעויות האפשריות למונח "אישה". לשיטתה של וויטיג, כפי שמציג אותה הייל, על מנת להיות אישה עליך להיות אישה "אמיתית", והואיל ולסביות אינן נשים "אמיתיות" – הרי שאינן נשים כלל. ההאשמה כלפי לסביות שאינן נשים "אמיתיות" הינה האשמה רווחת, והיא מכוונת הן כעלבון והן כאיום (שהרי ידוע מה עתיד לעלות בגורלם של מי שחוצים את הגבולות הנוקשים שקבעו כללי המגדר). הייל תוהה על משמעות המונח "אמיתיות", וכן על משמעות המונח "אישה". הוא מציע 12 פירושים שונים למונח "אישה", הנבדלים מן הפירוש הביולוגי-סיסנורמטיבי-צ'ר שמציעה וויטיג: היעדר איבר מין זכרי (יותר מאשר קיומו של איבר מין נקבי), קיומם של שדיים (הוא מזכיר פרקטיקה של דרישה מלסביות בוץ' לחשוף את שדיהן במרחבים נשיים על מנת "להוכיח" כי הן אמנם נשים ולא "בדרכן להיות גברים"), קיומם של איברי רבייה נקביים, מאזן הורמונלי המושתת על מינונים של אסטרוגן ופרוגסטרון הנחשבים "נורמליים" עבור נשים, קיומם של שני כרומוזומי X והיעדר כרומוזום Y, זהות מגדרית נשית, עיסוק הנחשב נשי, תחביבים המקובלים כנשיים, קיומו של קשר רומנטי/מיני עם גבר הנחשב הטרוסקסואל, פרפורמנס מגדרי נשי שתכליתו פרזנטציה עצמית כאישה, ביצוע התנהגותי נשי שתכליתו פרזנטציה עצמית כאישה, וכן מאפיינים תקשורתיים המציגים את האדם כאישה: הופעת ההגדרה "נקבה" בכל המסמכים האישיים, שם המתויג כנשי, ושימוש בלשון פנייה את. הייל סבור כי פירושים מסוימים זוכים ליותר משקל מאחרים בקביעה "מי היא אישה", ומכאן שגם מי שמסכימים. ות עם הקביעה לפיה "לסביות אינן נשים" נבדלים. ות בנימוקים מדוע. כדוגמה הוא מביא את דיאן גריפין קראודר, אשר אישרה את מסקנתה של וויטיג, אך בנימוקים שונים משל האחרונה. קראודר מדברת על "הגוף הלסבי החותר תחת הקטגוריות של מין ומגדר עצמן" על ידי "פירוק הנשיות בנראות הפיזית". לדברי קראודר, "התחזות כגברים" וקשרי בוץ' – פם הינם דוגמאות ל"סירובן של לסביות להיות נשים". כלומר, קראודר ערה לכך שישנן לסביות אשר אינן ממלאות את הקריטריונים של הפרפורמנס המגדרי, הביצוע ההתנהגותי והמאפיינים התקשורתיים הנשיים – וקובעת כי הללו אינן נשים "אמיתיות". כאשר הייל מנתח את משנתה של קראודר הוא מצביע מספר כשלים בה: היא מתעלמת מכך שלא כל הלסביות אינן ממלאות את הקריטריונים הללו, ומניחה שזו נחלתן של הלסביות כמקשה אחת. היא מתעלמת מכך שייתכנו גם נשים שאינן לסביות אשר אינן ממלאות את

¹⁵ מי שהוגדרה נקבה בלידתו. AFAB- Assigned Female At Birth.

¹⁶ Gayle Rubin, *Thinking Sex - Notes for a Radical Theory of the Politics of Sexuality*, Sexuality, Gender and the Law, 250-259 (1997)

הקריטריונים הללו. היא אינה מראה מדוע יש לראות באי מילוי קריטריונים אלה הוכחה לכך שהאדם איננו אישה. הייל טוען כי שלושת הקריטריונים האמורים אינם תנאי הכרחי ואף לא תנאי מספיק על מנת להיות אישה. הביקורת שמעביר הייל על קראודר נעוצה בכך שהיא מתעלמת מאופיין הדכאני של ההבחנות הן בין גבר ואישה והן בין מין ומגדר. מסקנתו של הייל הינה שחלק מן הלסביות הן נשים, חלק אינן, ומכל מקום לא מדובר בהבחנה עובדתית¹⁷. לסביות שונות ממלאות קריטריונים שונים בשאלה "מה היא אישה", נבדלות באופן ומידת מילוי הקריטריונים הללו- וברצוני להציע, גם בחשיבות שהן רואות בכל אחד מן הקריטריונים.

אך הבה נחזור אל דבריה של קראודר: "התחזות כגברים". כך היא מכנה לסביות המאמצות פרפורמנס גברי, התנהגות גברית או מאפיינים תקשורתיים גבריים. למילה "התחזות" ישנה משמעות כבדת משקל, אשר עלתה גם במשפט הישראלי, בפרשת חן אלקובי. המדובר בפסק דין אשר עסק ב"אונס במרמה", כאשר חן אלקובי- שהוכרז.ה נקבה בלידתו.ה- קיים.ה קשרים רומנטיים ומיניים עם נשים תוך שהו.י.א מאמץ.ת בדיוק את הקריטריונים אליהם מתייחסת קראודר. נפסק כי "נקבה המתחזה לזכר" מקיימת את התנאי של התחזות, כאשר השופטים מתבססים על מאפיינים ביולוגיים, וכי גם אם חן אלקובי מזדהה כגבר, הרי ש"בסיטואציות מסוימות עליה לנהוג כבחורה"¹⁸. התקיים דיון סביב חן אלקובי, האם הו.י.א גבר טרנס או אישה לסבית, ואין כוונתי להכריע בו או להניח דבר מה אודות אדם שאינני מכיר. כוונתי לאתגר את הבינאריה המקופלת בתוך הדיון: ההנחה שאו שהנך גבר טרנס, או שהנך אישה לסבית. בכוונתי להציג חוויות המצויות על קו התפר, המאתגרות את הבינאריה בין לסבית לטרנסמאסק, ואת הבינאריה בעצם השאלה האם ההפרדה בינארית או שאינה בינארית.

גם במרכז עניין אלקובי מצויה השאלה אותה מעלה הייל: "מי היא אישה אמיתית?", וכן היכן עובר הגבול בין לסבית גברית / בוץ' לבין גבר טרנס / FTM. פרשנותו של בית המשפט ל"התחזות לבעל מין אחר" היא מי שמציג עצמו כזכר בעוד שיש לו איברי מין נקביים (או להפך). הטענה היא ל"אונס במרמה", כשה"הונאה" היא לגבי מיהות העושה. כפי שכותב פרופ' אייל גרוס במאמרו "התחזות כאדם אחר", בית המשפט כאן אינו מכריע לפי הפרשנות המקלה עם הנאשם, אלא מתמקד באיברי המין כקריטריון המבחין בין זכר ונקבה (ואומר "אחד הקריטריונים"- מעיד אולי על הכרה משתמעת בקריטריונים נוספים, שאינם נדונים). הבעיה היא לא בהצגתו.ה של "חן" את עצמו.ה כ"קובי", אלא בהצגתו.ה את עצמו.ה כזכר. אף שבית המשפט אומר שאלקובי לבשה בגדי "גבר", הציגה עצמו.ה כ"גבר" והתחזתה ל"גבר", הוא מציג את אלקובי כמי שהתחזתה ל"זכר". האם הצגה עצמית כגבר = הצגה עצמית כזכר? ההנחה הזאת מקורה בתפיסה לפיה המגדר נובע "באופן טבעי" מהמין. בית המשפט גם מניח את עליונותו של המין הביולוגי ומתייחס אליו כאל הקריטריון הקובע את זהותו "אמיתית" של האדם¹⁹. בפרק הבא נראה מה עמדתה של ג'ודית באטלר על המונח "זהות מגדרית אמיתית". כפי שמציע גרוס במאמרו, בית המשפט בעניין אלקובי מתבסס על ההנחה שהתפקיד המגדרי הנשי חייב לנבוע בטבעיות מאיברי המין הנקביים שיש לאלקובי. נקבה הממלאת תפקיד מגדרי של אישה נתפסת כאמיתית וכעליונה על רעותה הממלאת תפקיד גברי ונתפסת כ"חיקוי". התפיסות הללו מקורן בהטרנסקסואליות הכפויה שהציגה גם ריץ', ההטרנסקסואליות הכפויה אותה בית המשפט מבקש לשמר ולכפות על אלקובי. גרוס מציג השקפה לפיה איברי המין נתפסים כחיוניים למין ההטרנסקסואלי, המבוססים על חדירה של איבר המין הזכרי לזה הנקבי, והבחירה באיברי המין כקריטריון מכריע מבטיחה שימור של סדר המין ההטרנסקסואלי. הבה נשים לב לעובדה שסדר המין ההטרנסקסואלי

¹⁷ Jacob Hale, *Are Lesbians Women?* *Hypatia* Vol. 11, No. 2 (Spring, 1996), pp. 94-121

¹⁸ ת"פ 389/02 (חיפה)- מדינת ישראל נ' חן אלקובי (פורסם בנוב 2003.09.07)

¹⁹ אייל גרוס, *התחזות כאדם אחר*

הוא בהכרח בינארי, והגבול בין "גבר" ו"אישה" בו הוא ברור ואטום. גם הרישום במרשם האוכלוסין, כפי שראינו בפרק הראשון, מתבסס על איברי המין- אף שגם למין הביולוגי עצמו ישנם פנים שונים. כשבת המשפט התייחס לאלקובי כאל אישה, הוא מאמץ את התפיסה שללא הליך רפואי ל"שינוי מין" אדם נחשב כשייך למין הביולוגי אליו נולד. גרוס מציע שסדר זה נועד לשרת את החשש מהומוסקסואליות "בלתי מכוונת", קרי "להגן" על נשים הטרוסקסואליות שתחשוקנה באלקובי ומבלי להתכוון תמצאנה עצמן בקשר לסבי. אנו רואים עדות לכך בהתייחסות בית המשפט ל"כמיהתן הטבעית [של הנשים] ליחסים עם בן המין השני", ובכך שבית המשפט הגדיל לעשות ופנה למתלוננות במעין ניחום- "מי יכול היה להעלות דבר כזה על הדעת", אקט שאני מעז לראות בו מעין אמירת "אין זו אשמתכן, אתן עדיין הטרוסקסואליות". ישנן מספר דרכים להביט בקשר בין אישה סיסגינדרית לבין אדם שנולדה כנקבה אך אינוה ממלאה את שלושת הקריטריונים אליהם התייחסה קראודר לעיל: כקשר הטרוסקסואלי בין גבר (טרנס) לאישה, כקשר לסבי, כקשר בוץ-פם (שהרי לא כל קשר לסבי הינו קשר בוץ-פם), כקשר קווירי שאינו מתכתב עם הגדרה קבועה מראש או במגוון אופנים אחרים. אך הבה נתחקה אחר הבינאריה שבתוך הבינאריה: האם לא ייתכנו דו קיום ונזילות בין ההגדרות? האם לא ייתכן, למשל, שגבר טרנס ואישה סיסגינדרית, הנדמים כלפי חוץ כזוג הטרוסקסואלי, יראו בזוגיותם קשר לסבי- וזאת אף שאחד הצדדים אינו מזדהה כאישה? האם לא ייתכן כי קשר בין שני אנשים שהוכרזו נקבות בלידתם. יהיה קשר הטרוסקסואלי? והאם לא ייתכן נזילות בין האופן בו בנות הזוג עצמן רואות את יחסייהן?

גרוס, במאמרו, מצביע על כך שאף שאלקובי נתפסה כגבר טרנס, מתלוננת נגד אלקובי שחזרה בה מעדותה ציינה במכתבה לבית המשפט כי היא ידעה שחן "היא אישה", ושהיא החליטה לשמור זאת בסוד ואף להתלונן נגד אלקובי בשל חששה להיחשף כלסבית. זה נותן זווית אפשרית נוספת להביט דרכה על הסיפור: לא זווית טרנסית כפי שהציגה ההגנה, אלא זווית לסבית. לדברי גרוס, אלקובי ראתה בעצמוה גבר טרנס, ולא הזדהה. תה כלסבית או כ²⁰wlw, ומבחינתוה הקשר נחוה כהטרוסקסואלי. נראה, אפוא, שיתכן כי מבחינת אחד הצדדים ייחווה הקשר כהטרוסקסואלי, ומן הצד האחר ייחווה הקשר כלסבי. מכאן שקשר יכול להיות לסבי והטרוסקסואלי בעת ובעונה אחת, לסבי אף שאחד מן הצדדים אינו מזדהה כאישה ואינו מאמץ פרפורמנס, התנהגות ומאפיינים תקשורתיים נשיים, והטרוסקסואלי אף שלשני הצדדים איבר מין נקבי. גרוס מצביע על כך שהן הקהילה ההומוסלבית והן הקהילה הטרנסית מבקשות הפרדה מוחלטת בין נטייה מינית וזהות מגדרית: לסביות, למשל, חוששות מן הסטיגמה שכלל הלסביות הן בוץ- וטרנסים חוששים מן הסטיגמה שכלל הטרנסמאסקים נמשכים לנשים. אני מחזיק בדעה לפיה שתי הקהילות צודקות- שהרי אכן לא כל הלסביות הן בוץ' ולא כל הטרנסמאסקים נמשכים לנשים- אך טועות באופן התבוננותן בבינאריה של הבינאריה, שהרי הן שוללות את האפשרות שבין נטייה מינית, זהות מגדרית ופרפורמנס מגדרי תהיינה גם נקודות השקה וגם הפרדה עקרונית, ולא או האפשרות האחת או האחרת. כפי שמציע גרוס, ואני מבקש להרחיב, ההבחנה בין בוץ' וFTM מסמנת פיקציה מגדרית לפיה אין כל קשר בין נטייה מינית ובין זהות מגדרית, אף שהשתיים יכולות להימהל זו בזו- ועדיין לא לנבוע בהכרח זו מזו, שהרי אף שיש קשר בין השתיים, אין האחת תלויה בקיומה של האחרת ואין היא מעידה בהכרח על קיומה של האחרת. יש גם מקומות רבים שבהם הבדלים אלה ברורים פחות, הגבולות מיטשטשים, ובינאריה כבר אינה כה בינארית. יש בוצייות ש"עוברות" כגברים, יש טרנסים שזהותם המגדרית היא קשת בלתי דיכוטומית, ויש כאלה שאי אפשר לסווג אותם למי מקטיגוריות אלה. יש גברים טרנסים שנמשכים לגברים, יש גברים טרנסים שעודם מזדהים גם כלסביות, ויש נשים המזדהות כלסביות ונמצאות בזוגיות שעל פניה נראית

²⁰ WLW = Women who Love Women

הטרנסקסואלית, עם גבר טרנס. זה מערב מחדש את שאלת המגדר ושאלת המיניות שהן הקהילה ההומולסבית והן הקהילה הטרנסית מבקשות להפריד מחשש הדעה הקדומה. המקרה של אלקובי מוקבל לזה של ברנדון טינה, סביבו נסובות עדיין "מלחמות הגבול" בין בוץ' ל-FTM. גרוס מעלה את השאלה האם אנו חייבים לבחור בין להיות טרנסג'נדרים לבין להיות לסביות "בוצ'יות", או שמא מקרים כגון המשפט של אלקובי מעידים שעלינו להשתחרר כליל מהקטיגוריות של סטרייטית/לסבית וגבר/אישה. לשאלה זו אני משיב בפה מלא: ניתן להיות טרנס ועדיין להיות בוץ', ניתן להיות לסבית מבלי להיות אישה, ניתן לחוות את אותו קשר ממש במגוון דרכים של מיניות, מגדר, מין וביטוי מגדרי, וג'ס-גיבורת "סטון בוץ' בלוז"- יכולה להסכין לשסע שהיא חשה בזהותה: גם אם את חיה כגבר, גם אם את עוברת כגבר מבלי להזדהות ככזה, גם אם אינך מזדהה כאישה, גם אם אתה משתמש בלשון אתה, גם אם אתה על הקשת הטרנסית-אתה עדיין יכולה להיות בוץ'.

פרק ג'- הבגד עושה את האדם?

על הבינאריה של הבינאריה בין דראג וביטוי מגדרי לזהות מגדרית, ועל האיסור על קרוס דרסינג

”כשהמטרה פשטה על המועדון היינו ”לבד”, ושוטר בדרגת קפטן צעד היישר לעברי והורה לי לעמוד. זה לא היה מפתיע, הייתי ההישי היחידה במקום באותו לילה. הוא העביר את ידיו על כל גופי, משך החוצה את הגומי של הבוקסר שלי והורה לאנשיו לעצור אותי- לא לבשתי שלושה פרטי לבוש נשי.” (סטון בויץ' בלוז) ²¹

הפסקה הפותחת את פרק זה מתייחסת ל-Three Article Rule- הכלל המחייב אדם ללבוש לפחות שלושה פרטי לבוש המזוהים עם המגדר שיוחס לו בלידתו. מה מקור הכלל, והאם אמנם היה לו תוקף חוקי?

לאורך שנות ה-40, ה-50 וה-60 עשתה המשטרה בארה"ב שימוש במגוון חוקים 'מתים' ככלי לדיכוי הקהילה הלהט"בית. ע"פ מחקרם של קייט רדבורן (They/Them), את מרבית האזכורים של Three Article Rule ניתן למצוא בכתובה מאוחרת- אך לא במסמכים שאמנם נכתבו בשנים הללו, וגם חוקים שכן נמצאו לא התייחסו למספר מינימלי של פריטי לבוש ממגדר מסוים שיש ללבוש. ייתכן, אפוא, שמדובר היה במעין כלל אצבע להתגוננות מפני החוקים הללו- או בשם קוד בו השתמשו בני.ות הקהילה. ²² אף על פי כן, חוקים שאסרו על "קרוס דרסינג"- קרי, לבישת בגדיו של המגדר האחר מזה שיוחס לאדם בלידתו- הלכו ותפסו תאוצה בארה"ב של אמצע המאה ה-19. לדוגמא- בקולומבוס אשר באוהיו, חוק משנת 1848 אסר על אדם להופיע בציבור "בלבוש שאינו משויך למינו או למינה". בעשורים שלאחר מכן נוספו חוקים שכאלה בעשרות ערים נוספות בארה"ב, והיוו עבור שוטרים כלי יעיל להתעמרות שיטתית בבני.ות הקהילה הלהט"בית. ²³ בשנת 1913 נעצר בברוקלין גבר טרנס באשמת "התחזות בבגדי גבר", אך שוחרר משהובהר כי החוק האוסר התחזות באמצעות בגדים אוסר על כך רק כאשר הדבר נעשה במטרה לחפות על פשע נוסף. השוטרים עצרו אותו בשנית באשמת "התרועעות בחברה מפוקפקת", והוא נשפט לשלוש שנים במוסד לעבריינים. אף שפסק הדין עסק לכאורה בחברה בה התרועע, מדברי השופט היה ברור כי האדם נענש על לבושו:

“No girl would dress in men’s clothing unless she is twisted in her moral viewpoint.”²⁴

לא רק ארה"ב כוננה חוקים שאסרו על לבישת פרטי לבוש המזוהים עם המגדר האחר מזה שיוחס לאדם בלידתו. בסודן, למשל, אסר החוק על גברים ללבוש בגדי נשים, על נשים ללבוש מכנסיים ועל דוגמנים גברים להתאפר. העונש על הפרת החוק הגיע לעתים כדי מלקות. בניגוד חוק דומה הוביל להטלת עונשי קנס או מאסר על גברים שלבשו בגדי נשים. בגיאנה שבדרום אמריקה, ישנו איסור פלילי על

“A man, in any public way or public place, for any improper purpose, appears in female attire, or being a woman, in any public way or public place, for any improper purpose, appears in male attire”²⁵.

²¹ לזלי פיינברג, סטון בויץ' בלוז

²² Hugh Ryan, *How Dressing in Drag Was Labeled a Crime in the 20th Century*, HISTORY (June 25, 2019) <https://www.history.com/news/stonewall-riots-lgbtq-drag-three-article-rule>

²³ Unknown, *Arresting dress: A timeline of anti-cross-dressing laws in the United States*, PBS News (May 31, 2015) <https://www.pbs.org/newshour/nation/arresting-dress-timeline-anti-cross-dressing-laws-u-s>

²⁴ Hugh Ryan, *How Dressing in Drag Was Labeled a Crime in the 20th Century*

²⁵ Unknown, *Gender Expression and Cross-dressing*, ICJ- International Commission of Jurists (2009), <https://www.icj.org/sogi-casebook-introduction/chapter-seven-gender-expression-and-cross-dressing/>

נראה כי במקומות רבים בעולם שם לו המחוקק למטרה להנציח קוד לבוש מוכוון מגדר, התואם את המגדר שיוחס לאדם בלידתו. מדוע? האם סבור המחוקק כי בכוחו של הבגד לכוון את זהותו המגדרית של האדם הלבוש אותו, או שמא חרד הוא מביטוי מגדרי המצהיר על זהות השונה מזו הנחשבת "אמיתית"?

גיודית באטלר, בספרה "צרות של מגדר", טוענת כי הטעות הינה בשיח המניח "זהות מגדרית אמיתית", וכי הביטוי המגדרי אינו דקלרטיבי כי אם מכוון. אמנות הדראג, כך היא מסבירה, מבטאת את האשליה שבמראית העין: האם דראג קינג "נראה מבחוץ כגבר אך מבפנים הוא אישה", משום שהוא למעשה נקבה בבגדי גברים- או "נראה מבחוץ כאישה בעוד שבפנים הוא גבר", משום שהוא אמנם חי את חיי היומיום כאישה אך בדראג הוא מבטא את פנימיותו ה"אמיתית"? הסתירה בין שתי האמירות הללו מוציאה את המגדר מן השיח של אמת ושקר, כך לפי באטלר. הדראג, כשהוא מחקה מגדר, חושף את המבנה החיקויי שיש גם בתוך המגדר עצמו, חושף את המנגנון התרבותי של האחדות הבדויה בין מין, מגדר וביטוי מגדרי, את הכפייה שבביצוע המגדרי ואת המנגנון המעניש את מי שנכשלים בו, ואת המטרה האסטרטגית: שימור הבינאריה. הפרפורמנס המגדרי, לשיטתה של באטלר, אינו מעיד על מצב אובייקטיבי קיים, אלא יוצר אותו²⁶. החוקים המדוברים לעיל, אפוא, הינם- על פי משנתה של באטלר- כלי לכפיית הביצוע המגדרי ולהענשת הנכשלים בו- קרי מי שמאמצים פרפורמנס שאינו הולם את זהותם, אך למעשה, אם הפרפורמנס המגדרי הוא המכוון את הזהות, הרי שלא ניתן כלל 'להיכשל' בו. המחוקק מניח זהות מגדרית "אמיתית" ההולמת את מינו הביולוגי של האדם, ומסיק מכך שביטוי מגדרי המיוחס למגדר אחר הוא "התחזות", קרי זהות שאינה "אמיתית".

ממשנתה של באטלר עולה מסקנה כי הפרפורמנס המגדרי, הנראות אותה אנו מאמצים, היא המכוונת את זהותנו המגדרית באותו הרגע. היא נוקטת מעין גישה של "הבגד עושה את האדם". כאשר היא מצביעה על בגדינו והתנהגותנו כמכווני זהות, היא למעשה מעניקה להם כוח רב, רב יותר מכפי שאמנם טוב שיהיה להם, לעניות דעתי. טול מצב בו גבר טרנס עדיין נהנה למשוח את ציפורניו בלק, צורת פרפורמנס מגדרי הנתפסת נשית. כלום מרגע שעשה זאת ועד לרגע בו יסיר את הצבע מציפורניו הוא מזדהה מגדרית כאישה? לא בהכרח. אני סבור כי יש להיזהר ממתן כוח כה רב ללבשו של האדם, שהרי בעשותנו זאת אנו מנציחים סטריאוטיפים מגדריים ואוכפים את אותם כללי מגדר המגבילים אותנו, ומשמרים את אותה מערכת המתווה דרך "נכונה" להיות טרנס- הכוללת אימוץ מלא ומוחלט של כל הנורמות המגדריות המיוחסות למגדר הרצוי- ומפקפקת ב"אמיתות" הזהות הטרנסית של מי שאינם עושים זאת. כמו כן, בדומה לשיח בדבר תעודות זהות, יהיה מי שעבורו הלבוש יהיה כסעיף המין בתעודת הזהות- קרי, כלי לאשרור וביטוי של הזהות המגדרית- ויהיה מי שיבקש ניטרליות, בתעודת הזהות כמו בפרפורמנס, שלילת המסר המגדרי והותרת הבגדים רק כפיסות בד ותו לא, חומר שאין לו כל משמעות מגדרית.

גם אמנות הדראג מושפעת רבות מתפיסת ה"אמיתית" וה"התחזות". התפיסה הציבורית המסורתית של דראג רואה בו אמנות במסגרתה גברים עוטים בגדי נשים ולהפך. כך נוצרת דיכוטומיה בינארית בין ה"דראג" לבין ה"זהות המגדרית": אנו מניחים כי ברגע בו יורד הדראג קינג מן הבמה, מסיר את האיפור, מוחה את הזקן המצויר ומפזר את שיערו, הוא שב לזהותו ה"אמיתית" כאישה, עד למופע הבא בו יעטה שוב את "תחפושת" הגבר. אך גם הבינאריה בין דראג וזהות מגדרית אינה כה ברורה ומובחנת. כאשר רואה הקהל את הדראג קינג, הוא מבין שאם הוא רואה פרפורמנס גברי, פירוש הדבר הוא שתחת האיפור מצויה אישה.

²⁶ Judith Butler, *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*, New York and London 1990, p.p. 128-149

אך הניסיון לייצר בינאריה בין דראג וזהות מגדרית, ולטעון כי על הזהות המגדרית להיות הפוכה לפרפורמנס המבוצע בדראג, הוא ניסיון פשטני בלשון המעטה. קשה, אמנם, להגדיר מהו דראג, אך אני סבור כי דראג אינו מבוסס על "התחזות" או על "תחפושת" ואף לא על "הצגת הזהות האמיתית", הוא מבוסס על חקירה של סוגיות מגדריות, הוא מבוסס על מחתרתיות, מחאה ופוליטיקה, הוא מבוסס על אמנות. אמן הדראג בונה את "דמות הדראג" שלו, מעין אלטר אגו, אשר סביבה הוא תופר את הנאמבר, את הלבוש, את הכוראוגרפיה. כיום אנו עדים ליותר ויותר אמני דראג שהם "ביו-קווין" או "ביו-קינג" - מי שמגדרה של דמות הדראג שלהם (על פי רוב קינג או קווין, אם כי לא בהכרח) תואם את המגדר עמו הם מזדהים מחוץ לבימת הדראג. לדוגמא: אישה סיסג'נדרית המופיעה כדראג קווין, ובאמצעות דמות הדראג שלה היא מעניקה ביטוי לפנים בזהותה ובחוויותיה שאינן באות לידי ביטוי מחוץ לבימת הדראג, או חוקרת בבטחה גבולות מגדריים, זהותיים ופרפורמטיביים. זהו עדיין דראג, אף שאין בו אלמנט של קרוס-דרסינג. דוגמא נוספת: גבר טרנסג'נדר אשר הופיע כדראג קינג עוד בטרם חי כגבר בגלוי, וממשיך לעשות זאת גם לאחר שהוא חי ועובר כגבר בחיי היומיום. באמצעות דמות הדראג שלו הוא יכול לבטא הן שאיפות מגדריות לאורך הטרנזישן, הן פנים בזהותו המגדרית עמם הוא מעדיף להתמודד תחילה באמצעות דמות הדראג, הן התנסויות בפרפורמנס מגדרי והגעה להבנה האם הללו גורמות לו אופוריה מגדרית, הן ערעור של כללי מגדר מקובלים בחברה והן את התמורות בזהותו היומיומית. אותו גבר טרנסג'נדר עשוי להיתקל מצד הקהל בשאלות ואמירות דוגמת "אם זהותך ה'אמיתית' היא גברית, מדוע אינך מופיע כקווין", "אם אתה מופיע כקינג, משמע שאתה אישה", או אף "זה לא דראג אמיתי". התפיסה המקובלת של דראג מניחה צורך בזהות "אמיתית" ובזהות פרפורמטיבית שהיא "חיקוי" של הזהות ההפוכה מזו ה"אמיתית", שאם לא כן האמנות עצמה תהיה "לא אמיתית". אם בעבר קישר הקהל קשר הדוק בין דראג לזהות טרנסית, והדראג נתפס כדרך הלגיטימית היחידה לתת ביטוי לזהות ה"אמיתית", הרי שהיום הציפייה היא דווקא לדראג שהוא "חיקוי", ודווקא אמני דראג טרנסים המופיעים במגדר עמו הם מזדהים ועם הלבוש בו הם חשים בנוח ייתקלו בטענה שהדראג שלהם אינו "אמיתי", משום שאיננו "חיקוי" - טענה אבסורדית במקצת.

אין, אפוא, סיבה להפרדה בינארית בין דראג וזהות מגדרית. האחד יכול לבטא את האחר, לחקות אותו או לנבוע ממנו. האחד יכול לשמש כלי להבנת האחר או לחקירתו. האחד יכול להיות קשור הדוק לאחר, או לא להיות קשור אליו כלל. כאשר באטלר אומרת כי "הדראג מחקה מגדר", היא עצמה חוטאת בהנחה שאמנות הדראג מבוססת על "חיקוי".

אין חולק על כך שאחד הטעמים להתפתחותה של אמנות הדראג היה חוקים אשר הגבילו ומשטרו את הפרפורמנס המגדרי, ומכאן גם הפן הפוליטי-מחאתי החזק של אמנות הדראג כשחרור מן החוקים הללו ומרידה בהם. אזי נשאלת השאלה מדוע התאמץ כל כך המחוקק לשמר את הבינאריה בין "פרפורמנס נשי" ו"פרפורמנס גברי", עד כדי מעצר-הסתתים לא אחת באלימות ברוטלית-של מי שחצו את הבינאריה הזו. שוב אנו רואים, בדומה למקרה חן אלקובי, כי אימוץ פרפורמנס מגדרי הנחשב "גברי" על ידי מי שהוכרז בלידתו כנקבה נתפס על ידי המחוקק כ"התחזות". המחוקק מניח "זהות מגדרית אמיתית" ההולמת את זו ששויכה לאדם בלידתו, ולפיכך אימוץ פרפורמנס שונה או הפוך הוא בבחינת "התחזות" ו"עיוות מוסרי", כפי שאנו למדים, למשל, ממקרה הגבר הטרנסג'נדר בברוקלין. מכאן עולות שתי שאלות עיקריות: האחת, האם ישנה כלל "זהות מגדרית אמיתית", ומי מוסמך לקבוע אותה. האחרת, מהו הפסול המוסרי בקרוס-דרסינג, והאם על המשפט לאכוף מוסר שכזה. מפאת קוצר היריעה, אעסוק בעבודתי זו בשאלה הראשונה בלבד.

באטלר, כפי שראינו לעיל, אינה מאמינה בקיומה של "זהות מגדרית אמיתית". הביטוי המגדרי, הפרפורמנס, ההתנהגות והלבוש הם המכוננים את הזהות. כוונתה הייתה לטשטש את הבינאריה בין ה"נשי" ל"גברי", אך איני יכול שלא לתהות אם היא אינה מחזקת דווקא את הסטריאוטיפים הדבוקים לאותו פרפורמנס או לאותה התנהגות, כאשר היא מעניקה להם את הכוח לכונן את הזהות. כאשר היא סבורה שניתן הפרדה הבינארית יהיה באמצעות פארודיה דוגמת הדראג, היא מניחה שהדראג הוא בהכרח פארודיה. מדבריה משתמע שמגדר ניתן ללבוש ולפשוט כרצונך, בהתאם לפעולות בהן תנקוט- מה שבאופן פרדוקסלי מחזק את אופיין המגדרי של הפעולות הללו, במקום לעקר אותו. אני סבור כי זהות מגדרית ופרפורמנס מגדרי אינם קטגוריות דיכוטומיות בינאריות, אך גם אינן מילים נרדפות. ברצוני לשבור את הבינאריה של הבינאריה גם בהקשר זה: אין זאת כי השניים חופפים לחלוטין (כפי שמשמע מבאטלר) או נפרדים לחלוטין (כדעה הציבורית הרווחת באשר לדראג), הם יכולים להשיק בנקודות מסוימות ולא באחרות, בהתאם לחוויה הסובייקטיבית של כל אדם. כך גם באשר לשאלת אמיתותה של הזהות המגדרית: ה"אמת" בהקשר זה היא סובייקטיבית, ולא אובייקטיבית. היא אינה תלויה בפרמטרים חיצוניים מדידים, כי אם בחווייתו של האדם. נראה כי המחוקק, בחוקים האוסרים על קרוס-דרסינג, הניח כי זהותו המגדרית ה"אמיתית" של האדם תואמת בהכרח את מינו הביולוגי. אני, לעומת זאת, סבור כי זהותו המגדרית ה"אמיתית" של האדם מבוססת על האופן בו חווה האדם את עצמו. וכך, אם חווה עצמו האדם כגבר, לא תשנה זאת לא העובדה שהוכרז כנקבה בלידתו, ולא העובדה שהוא עודנו מבצע פרפורמנס מגדרי הנחשב "נשי", אם אמנם הוא עודנו עושה זאת. שיטתה של באטלר, במסגרתה הלבוש וההתנהגות הם מכונני מגדר, אוכפת את אותם כללי מגדר נוקשים מהם מבקשת הקשת הטראנסית להשתחרר ומאלצת גברים טראנסים רבים "להוכיח" את גבריותם באימוץ מלא של כל שנחשב "גברי", גם אם אינם מעוניינים בכך. ומאידך, מי שאמנם מוצא בפרפורמנס המגדרי דרך לבטא את זהותו ולאשררה, עשוי לחשוש דווקא מעיקור הפרפורמנס ממשמעותו המגדרית, שהרי זו מאפשרת לו לבטא את תחושותיו. מכאן אנו למדים כי חוויה מגדרית, זהות מגדרית וביטוי מגדרי לעולם לא ייכנעו ל"מידה אחידה", והם תלויים לא במין ביולוגי (כפי שמניח המחוקק) ולא בביצוע (כפי שמציעה באטלר), אלא בחווייתו הסובייקטיבית של האדם. בסופו של יום, אני סבור כי ישנה "זהות מגדרית אמיתית", אלא שלאורך ההיסטוריה נתנו לא נשים הבלתי נכונים לקבוע אותה- המחוקק, הנורמות החברתיות, מדע "אובייקטיבי" לכאורה- ונמנענו מלשאול את האדם עצמו, הסמכות היחידה בעניין. כך שגיס, בין אם היא לובשת שלושה פרטי לבוש נשי או לא, היא האדם היחיד שיכול להשיב לשאלה הכל כך טעונה- "זה הוא או היא?".

סיכום

"...זה פשוט מדהים. אני לא מאמינה שאני אוכל לישון מתחת לשמיים שנתת לי. אבל אני לא יודעת אם זו זריחה או שקיעה". היא חייכה אל התקרה. "לא זה ולא זה. גם וגם. זה מבלבל אותך?"

...

"באמת קשה לי עם זה שאני לא יודעת אם מה שציירת עומד להיחפך ליום או ללילה". רות הסתובבה אליי ושמה יד על החזה שלי. "זה לא יהיה יום או לילה, ג'ס. זה תמיד יהיה הרגע הזה של אפשרויות אינסופיות שמחבר ביניהם". " (סטון בוץ' בלוז)²⁷

ראינו, אפוא, שבעצם החלוקה בין הבינארי לבין הא-בינארי ישנה חשיבה המבוססת על היגיון של בינאריה, וזו חולשת על תחומי חיים רבים ומוצאת ביטוי בשלל סוגיות משפטיות, לאורך ההיסטוריה ובימינו-אנו. ראינו כי תאוריות של מיניות ומגדר שבתחילה נדמה כי הן סותרות, יכולות בהסתכלות באור שונה להתמזג, ולטשטש את הגבול ביניהן. המשפט, שהינו כלי המתיימר להיות אובייקטיבי ובעל מידה אחידה המתאימה לכל, מוצא עצמו לא אחת חסר אונים אל מול המגוון העצום שבחוויות הסובייקטיביות של מיניות ומגדר-ועל כן הוא חש מאוים מן החוויות המגדריות אשר אינן מוצאות מענה במערכת המשפטית ודורשות כיול מחדש שלה, וכתוצר אנו נתקלים בהכחשה מוחלטת של קיומן של החוויות הללו, קרימינליזציה שלהן ודיכויין. כאשר יבינו המחוקקים ומיישמי המשפט שלא ניתן להנדס מערכת שתהווה בית עבור כלל בני האדם, ויגיעו למסקנה כי יש להרחיב את ההתבוננות, לעמעם את הגבולות הנוקשים ולא להניח הנחות של מובן מאליו, ניתן יהיה לייצר מערכת משפטית מכילה יותר, אשר ניתן ליישמה על קבוצה גדולה יותר של אנשים. ככל שננתק קשרים מידיים של X נובע מ Y , A נוגד בהכרח את B ול M אין כל קשר ל N , נרחיב את גבולות המערכת ונוכל להתאימה ליותר ויותר מגוונים האינסופיים של החוויה האנושית.

ביבליוגרפיה

לזלי פיינברג, **סטון בוץ' בלוז** (יסמין פיאמנטה מתרגמת, 2005)

אייל גרוס, **התחזות כאדם אחר- חיקוי ומרי מגדרי במשפט של חן אלקובי**, 365 משפטים על אהבה (ארנה בן נפתלי וחנה נוה עורכות, 2005)

---

²⁷ לזלי פיינברג, **סטון בוץ' בלוז**

אדריאן ריץ', **הטרנסקסואליות כפוייה והקיום הלסבי**, מעבר למיניות- מבחר מאמרים בלימודים הומו-לסביים ותאוריה קווירית, 73-102 (יאיר קדר, עמליה זיו ואורן קנר עורכים, 2001)

Gayle Rubin, **Thinking Sex- Notes for a Radical Theory of the Politics of Sexuality**, Sexuality, Gender and the Law, 250-259 (1997)

Jacob Hale, **Are Lesbians Women?** *Hypatia* Vol. 11, No. 2 (Spring, 1996), pp. 94-121

ת"פ 389/02 (חיפה)- מדינת ישראל נ' חן אלקובי (פורסם בנוב 07.09.2003)

Unknown, *Arresting dress: A timeline of anti-cross-dressing laws in the United States*, PBS News (May 31, 2015) <https://www.pbs.org/newshour/nation/arresting-dress-timeline-anti-cross-dressing-laws-u-s>

Hugh Ryan, *How Dressing in Drag Was Labeled a Crime in the 20th Century*, HISTORY (June 25, 2019) <https://www.history.com/news/stonewall-riots-lgbtq-drag-three-article-rule>

Unknown, *Gender Expression and Cross-dressing*, ICJ- International Commission of Jurists (2009), <https://www.icj.org/sogi-casebook-introduction/chapter-seven-gender-expression-and-cross-dressing/>

Judith Butler, **Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity**, New York and London 1990, p.p. 128-149

Jo Yurcaba, *New York repeals 'walking while trans' law after years of activism*, NBC News (Feb 04, 2021) <https://www.nbcnews.com/feature/nbc-out/new-york-repeals-walking-while-trans-law-after-years-activism-n1256736>

אייל גרוס, **הכול ק(א)שור: פרפורמטיביות וחציית גבולות המגדר והלאום בפסיקה על אונס במרמה**, "תאוריה וביקורת" כרך 42 (אביב 2014)

Judith Halberstam, **In A Queer Time & Place- Transgender Bodies, Subcultural Lives**, New York University 2005

Alex Sharpe, **Sexual Intimacy, Gender Variance, and Criminal Law** <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/18918131.2016.1125631>

Alex Sharpe, **Sexual Intimacy and Gender Identity 'Fraud'**, London 2018

Jack Halberstam, **Female Masculinity**, Duke University Press Books, 1998

Dean Spade, **Normal Life**, Duke University Press, 2015